

Sant Antoni Maria Claret a la seva època

-Segon centenari del seu naixement-

MARCEL FITÉ

L'infatigable apòstol de Catalunya, mossèn Claret, ha estat el primer, el més actiu i més popular propagandista que ha tingut la llengua catalana en aquesta centúria.

El doll de la paraula del P. Claret és el més abundant que el cel haurà abocat a Catalunya des de sant Vicenç Ferrer.

Jacint Verdaguer

Vida d'Antoni Maria Claret

Antoni Maria Claret i Clarà va néixer a Sallent (Bages) el 23 de desembre de l'any 1807 i va morir a l'abadia de Fontfreda (Llenguadoc) el 24 d'octubre de 1870. La seva vida, amarada de religiositat i d'acció, recorre un dels períodes més apassionants i decisius de la nostra història.

Els seus pares tenien un obrador de teixits a la vila de Sallent i, encara que ell ja havia manifestat una precoç vocació sacerdotal, la seva primera feina va tenir lloc al taller familiar: «El meu pare em féu treballar en totes les menes de feina que hi ha en una fàbrica completa de filats i teixits i durant una llarga temporada va posar-me juntament amb un altre xicot jove a donar la darrera mà a les peces que feien els altres...»¹ Paral·lelament, però, cursà estudis de llatí amb el rector del poble, mossèn Joan Riera.

L'any 1825 el seu pare l'envià a Barcelona a perfeccionar l'ofici. Allà aconseguí compaginar les llargues jornades de treball d'aleshores amb l'aprenentatge de dibuix, matemàtiques, francès, castellà, geografia i astronomia a la Llotja. Ambdós fets el van convertir en un tècnic molt ben valorat i apreciat; aviat va tenir bones ofertes d'alguns dels nombrosos telers que en aquells temps creixien com bolets arreu de la vella ciutat emmurallada.

Però les inquietuds religioses continuaven perseguint-lo. Sembla que una frase de l'Evangeli, sentida a l'església dels sants Just i Pastor, va resultar decisiva en la seva vida: «Quin profit en treu, l'home, de guanyar tot el món si perd la seva ànima?»

Pel setembre de 1829, pocs mesos abans que el terrible capità general de Catalunya, el tristament famós comte d'Espanya, comencés la seva esfereïdora repressió a la capital del Principat, Antoni M. Claret iniciava els seus estudis al Seminari de Vic. L'any 1835, un mes abans de la cèlebre crema dels convents, era ordenat sacerdot i enviat a Sallent, on exerciria de vicari fins a l'acabament de la primera guerra carlina en 1839: «Vaig cantar la primera missa a la meua pàtria amb gran satisfacció dels meus parents i de tota la població»². Tot i que ell no intervingué en cap mena de partidisme polític, les susceptibilitats de l'època estaven a flor de pell i en un viatge que el jove vicari va fer a Vic per resoldre afers personals fou acusat d'haver abandonat la població per fer costat a la Junta Carlina de Berga. Fins i tot el seu pare, Joan Claret, va ser amenaçat de ser expulsat de la població. Resoltes les qüestions que l'havien dut a Vic, Claret tornà a Sallent i es va desfer el malentès.

Coincidint amb el final de la guerra carlina, Antoni M. Claret sentí el

neguit de ser missioner. Amb aquest propòsit es desplaçà a Roma, on acabà entrant com a novici a la Companyia de Jesús. Aquesta experiència va ser decisiva, tant per al seu desenvolupament espiritual com per al seu aprenentatge i perfeccionament metodològics. La seva salut, però, li va fer una mala passada, cosa que l'obligà a deixar la Companyia.

Altra vegada a Catalunya, inicià la seva tasca a Viladrau. Era l'any 1840 i el país estava desfet pels set anys de guerra, tot just acabada. Claret s'adonà de seguida que el millor lloc per a missionar en aquells moments era la seva pròpia terra. En record del lloc on començà el seu pelegrinatge apostòlic, el pare Claret plantà la coneguda creu al cim del Matagalls. Verdaguer, gran admirador de la seva obra, li dedicà alguna de les seves millors proses i aquell poema amb una estrofa que comença així: «Eixampla més tes branques gegantines, / amb tes ales soplujia el catalans...», titulat *La Creu de Catalunya*. De 1840 a 1847 predicà –sempre en català– pràcticament en tot el Principat. Feia els desplaçaments a peu, amb un mapa a la mà i un farcell amb una muda, una Bíblia i un breviarí. Les topades amb bandolers i gent de morralla que voltaven per aquells mons i als quals ell solia engaltar un dels seus sermons omplirien un extens anecdotari. La seva tècnica oratòria, planera i direc-

1. *Autobiografia*, Sant Antoni M. Claret, Editorial Claret, Barcelona 1996, p. 31.

2. *Autobiografia*, Sant Antoni M. Claret, Editorial Claret, Barcelona 1996, p. 31.

ta, arribava al cor de la gent, fet que li proporcionà una enorme fama i prestigi, amb múltiples conversions i guariments considerats miraculosos. La necessitat de disposar de materials escrits que donessin suport a la seva predicació el dugué a imprimir una multitud d'opuscles, llibres i fulls que ell repartia pels pobles per on passava i que tingueren una enorme difusió.

Després d'una missió a les Canàries, l'any 1849 fundà la Congregació de Missioners Fills del Cor de Maria i, aquell mateix any, va ser nomenat arquebisbe de Cuba, plaça que ocupà amb la seva energia característica –i que tantes controvèrsies i problemes li ocasionà– de 1851 a 1857. Aquest darrer any, després de patir un atemptat a Holguín, va ser cridat a la cort de Madrid per a fer de confessor de la reina Isabel II. La responsabilitat del càrrec li proporcionà un poder religiós extraordinari; poder que també tenia una projecció indubtable en l'àmbit polític, encara que potser no tanta com la que volia fer creure el moviment revolucionari que acabà enderrocant la monarquia.

El 30 de setembre de 1868, durant la «Gloriosa», Antoni M. Claret entrà a França, al costat d'Isabel II, camí de l'exili. En 1869 encara va participar en la preparació del Concili Vaticà I, a Roma. Però a l'agost de 1870 la seva salut, ja molt afeblida, l'obligà a retirar-se a l'abadia de Fontfreda (Llenguadoc), lloc on finà el dia 24 d'octubre. Sobre la seva làpida un epitafi recorda la vida i l'esperit del missioner: «He estimat la justícia i he odiat la iniquitat. Per això moro a l'exili.» Pel maig de 1950 va ser canonitzat pel papa Pius XII.

Sant Antoni M. Claret i la llengua

Ja hem dit que Antoni Maria Claret predicà arreu de Catalunya, sempre en català. Aquest fet, aleshores, no era pas tan normal com ara ens podria semblar. Ell mateix ens en deixà constància en una frase que sembla adreçada als seus companys de trona: «Vosaltres prediqueu en castellà i la gent es condemna en català.» Així mateix, hem fet esment de la producció escrita amb què donava suport als seus sermons. També aquesta –d'un gruix i una difusió considerables– va ser redactada en català mentre el seu autor va missionar a Catalunya: «Pro-

bablement cap altre autor català no ha assolit mai com ell un nombre tan fabulosament extraordinari d'edicions de les seves obres ni una tan considerable quantitat de centenars de milers de llibres editats», diu Eufemià Fort i Cogul³.

D'entre la seva obra, constituïda bàsicament per manuals de conducta basats en la fe cristiana, destaquen els famosos i nombrosos *Avisos* (dirigits als nois, a les noies, a les dones casades, als pares de família, etc.), les *Màximes*, i, sobretot, el popularíssim *Camí dret i segur per arribar al cel* i els *Catecismes* (especialment el *Catecisme de la Doctrina Cristiana explicat i adaptat*, de 480 planes i amb il·lustracions fetes pel mateix Claret).

És veritat que quan el pare Claret va publicar els seus llibres –bàsicament de 1841 a 1850–, Aribau ja feia temps que havia estampat la seva famosa oda *La pàtria*, considerada el tret de sortida de la Renaixença, i que Rubió i Ors acabava d'aplegar i prologar la seva producció poètica en el no menys famós recull de *Lo Gaiter del Llobregat*. Però no ens enganyéssim pas: la situació de la llengua escrita continuava essent malaltissament precària. El mateix Aribau, primer director de la Biblioteca de Autores Españoles, publicà tots els seus articles en castellà i mantingué sempre aquesta llengua en tota la correspondència privada que ens n'ha arribat. I és que, en aquells anys, la tendència dominant dels autors catalans continuava essent la d'escriure en castellà. Tant era així que en algun cas s'arribà al límit de demanar perdó per a aquells autors que gosaven emprar la llengua pròpia: «Perdóneselles que tal cual vez en verso y en prosa escriban (en) la lengua de sus padres, la que les enseñó en la cuna el cariño de la madre...» I això ho deia un home com Joan Cortada, impulsor i mantenidor dels Jocs Florals i professor universitari, que escriví tota la seva obra en castellà. El mateix Jaume Balmes, coetani i company espiritual de Claret, no va publicar mai res en català, per molt que se'n lamentés alguna vegada en privat: «Admirant lo teu llenguatge / casi ràbia m'ha agafat / que em feia dir: Malvinatge / qui parlar nos ha imposat / que no és del nostre llinatge.»

No és estrany, doncs, que l'obra del pare Claret –directa, planera i en

la llengua de la terra– gaudís d'un grandíssim prestigi entre els catalans i, d'una manera especial, entre les classes populars. Un exemple curiós ens l'aporta Lluana i Pujal en un prospecte destinat a anunciar el nou diari obrebrista (*La Tramuntana*) que havia d'aparèixer a Barcelona. Aquest prospecte deixava clar que la llengua castellana era «la llengua en que'ns avisan lo que hem de pagar cada any perquè la gent de Madrid puga viure ab tot lo faust» i afegia que la llengua catalana era aquella «en què es va escriure la pessa / de Saldoni y Margarida / en sombras tan popular, / y l'auca en què ve a dar un curs / de l'història natural / y'l romanso de las modas, / criticant a n'els gabaigs, / y'l llibret tan divertit / de las cançons de Nadal, / [...] y las llegendas tan cayas, / ilustradas ab grabats, / que's publican a dos quartos / baix la forma de ventalls; la que en Claret sa doctrina / en ninots féu estampar...»⁴ ♦

La Creu de Matagalls

FOTO: CCEN

LA CREU DE CATALUNYA
Catalans tots, de genollons en terra.
Mirau allí lo signe de la Creu,
com de la Pàtria en la més alta serra
eixampla avui los braços,
per acostar-la amb tots sos fills a Déu.
 [...]
 Eixampla més tes branques gegantines,
amb tes ales soplujia els catalans,
l'espanyola niuada i les veïnes;
abriga a tots los homes,
a tots la Creu de Crist nos fa germans.
Jacint Verdaguer

3. *Itinerari de sant Antoni M. Claret per Catalunya*, Eufemià Fort i Cogul, Ed. Rafael Dalmau, Barcelona 1970.

4. *La fi de l'antic règim i la industrialització*, Josep Fontana, Edicions 62, Barcelona 1988.